

LISINSKI
ARIOSO
GLAS ZA
LISINSKI
NEPROCIJENJIV DOŽIVLJAJ!

EKATERINA SIURINA, sopran
CHARLES CASTRONOVO, tenor
Zagrebačka filharmonija
Tonči Bilić, dirigent

U ponedjeljak, 24. travnja 2017., u 19 i 30 sati

GIUSEPPE VERDI:

Preludij 1. činu opere *La Traviata*

Alfredo?... Amato Alfredo... Parigi, o cara, noi lasceremo
recitativ i duet Violetta i Alfreda iz 3. čina opere *La Traviata*

Solisti: **Ekaterina Siurina**, sopran
Charles Castronovo, tenor

FRANCESCO CILEA:

È la solita storia del pastore, Federicova tužaljka iz 2. čina opere *Arležanka*

Solist: **Charles Castronovo**, tenor

GAETANO DONIZETTI:

Quel guardo il cavaliere, arija Norine iz 1. čina opere *Don Pasquale*

Solistica: **Ekaterina Siurina**, sopran

GIACOMO PUCCINI:

Intermezzo opere *Sestra Angelica*

Che gelida manina, arija Rodolfa iz 1. čina opere *La Bohème*

Solist: **Charles Castronovo**, tenor

Sì, mi chiamano Mimì, arija Mimì iz 1. čina opere *La Bohème*

Solistica: **Ekaterina Siurina**, sopran

O soave fanciulla, duet Mimì i Rodolfa iz 1. čina opere *La Bohème*

Solisti: **Ekaterina Siurina**, sopran
Charles Castronovo, tenor

JULES MASSENET:

Preludij 4. činu opere *Werther*

Pourquoi me réveiller, arija Werthera iz 3. čina opere *Werther*

Solist: **Charles Castronovo**, tenor

CHARLES GOUNOD:

Je veux vivre, arija Julije iz 1. čina opere *Romeo i Julija*

Solistica: **Ekaterina Siurina**, sopran

GEORGES BIZET:

Léïla, Léïla... Ton coeur n'a pas compris le mien,
duet Léïle i Nadira iz 2. čina opere *Biserari*

Solisti: **Ekaterina Siurina**, sopran
Charles Castronovo, tenor

Preludij 1. činu opere *Carmen*

C'est des contrebandiers... Je dis que rien ne m'épouvante,
recitativ i arija Micaële iz 3. čina opere *Carmen*

Solistica: **Ekaterina Siurina**, sopran

La fleur que tu m'avais jetée, arija Don Joséa iz 1. čina opere *Carmen*

Solist: **Charles Castronovo**, tenor

Parle-moi de ma mère, duet Micaële i Don Joséa iz 1. čina opere *Carmen*

Solisti: **Ekaterina Siurina**, sopran
Charles Castronovo, tenor

Zagrebačka filharmonija
Tonči Bilić, dirigent

Ruska sopranistica **Ekaterina Siurina** (Ekaterinburg, Rusija, 1975.) školovanje je završila na Ruskoj akademiji kazališne umjetnosti u Moskvi. Tijekom studija postaje solisticom u Gradskom moskovskom kazalištu, u Novoj operi. Nakon uspjeha 2000. godine na Međunarodnom natjecanju *Elena Obrazcova* za komorno pjevanje u Moskvi i na *Opernom natjecanju* u Sankt Peterburgu 2002. godine, Ekaterina Siurina pobjeđuje na Natjecanju *Rimski-Korsakov* u Sankt Peterburgu. Još u vrijeme studija, 1999. godine, prvi je put profesionalno nastupila, pjevajući ulogu Gilde u *Rigolettu*, uz baritona Dmitrija Hvorostovskog. Nakon završetka studija nastupa kao solistica u naslovnoj ulozi Donizettijeve *Marije Stuart*, potom *Snjeguročke* Nikolaja Rimski-Korsakova te ponovno pjevajući Gildu na Festivalu Savonlinna u Finskoj. Među prvim solističkim nastupima ističe se uloga Giuliette u operi *Capuleti i Montecchi* u Operi de Montpellier, Valonskoj kraljevskoj operi i u Operi u Bruxellesu. Potom nastupa u *Puritancima* u Operi u Monte Carlu te kao Adina u *Ljubavnom napitku* u Berlinskoj državnoj operi i u Hamburškoj državnoj operi. Zapažena su njezina ostvarenja uloge Gilde u Kraljevskoj operi u Londonu (Covent Garden) i Njemačkoj operi u Berlinu te uloge Servilije u Mozartovoj operi *Titovo milosrđe* u pariškoj Operi Garnier, koja je snimljena i na DVD-u. Ekaterina Siurina u Italiji je prvi put nastupila kao Susanna u *Figarovu piru* u milanskoj Scali. Uslijedio je *Ljubavni napitak* u pariškoj Operi Bastille. Kao Ilia nastupila je u produkciji *Idomenea* na Festivalu u Salzburgu 2006., u povodu obilježavanja 250. obljetnice Mozartove smrti, što je zabilježeno na izdanju *Decce*. Prvi nastup u Metropolitan operi bio je u listopadu iste godine, s ulogom Gilde, uz baritona Juana Ponsa. U Metropolitan se vraća 2007. godine s ulogom Susanne u *Figarovu piru*, u produkciji u kojoj nastupa s baritonom Brynom Terfelom. Ulogu Leïle u Bizetovim *Biserarima* prvi put pjeva u Operi u San Diegu. Na Festivalu u Glyndebourneu pjeva u produkciji *Ljubavnog napitka* te u Grand Operi u Houstonu. Kao Amina u *Mjesečarki* pojavljuje se prvi put u Operi u Michiganu. Protekle sezonu obilježio je trijumfalan povratak u Covent Garden u ulozi Pamine u *Čarobnoj fruli* i Laurette u *Gianniju Schicchiju*. Ekaterina Siurina objavila je solistički album *Amore e Morte*, s arijama Verdija, Bellinija, Donizettija i Rossinija. Godine 2014. objavljuje među ostalim i izdanje s kompletnim solo pjesmama Rahmanjinova, uz pratnju Iaina Burnsidea, u izdanju diskografske tvrtke *Delphian Records*. Često nastupa i na koncertnim izvedbama, surađujući s vodećim dirigentima današnjice, kao što su Yuri Temirkanov, Evelino Pidò, Daniel Oren, Philippe Jordan, sir John Eliot Gardiner i Richard Bonyng. Sa suprugom Charlesom Castronom redovito koncertno nastupa i održava recitale. Sezonu 2014./2015. zaključila je recitalom na prestižnom festivalu *Les Chorégies d'Orange*. Godine 2016. uspješno je nastupila s ulogom Leïle na festivalu Opera Australia, prije još jednog ostvarenja u novoj produkciji *Capuletija i Montecchija* u Gran Teatru del Liceu u Barceloni. Ovu sezonu obilježio je povratak u Bečku državnu operu, Bavarsku državnu operu i Kraljevsku operu u Londonu (Covent Garden).

Međunarodno priznat kao jedan od najboljih lirskih tenora svoje generacije, **Charles Castronovo** (New York, SAD, 1975.) pjeva u vodećim opernim kućama u svijetu, kao što su Kraljevska opera u Londonu (Covent Garden), Bečka državna opera, Berlinska državna opera, Pariška opera, Bavarska državna opera u Münchenu, Kraljevsko kazalište La Monnaie. Nastupa i na mnogim važnim opernim festivalima (Festival u Salzburgu i Festival u Aix en Provenceu). Njegov repertoar proteže se od uloga u Mozartovim operama *Don Giovanni*, *Così fan tutte* i *Čarobna frula* do Edgarda u *Luciji di Lammermoor*, Nemorina u *Ljubavnom napitku* i Alfreda u *Traviati*. Charles Castronovo odrastao je u Kaliforniji, a karijeru je počeo kao pjevač Opere u Los Angelesu. Godine 1999. pozvan je da se pridruži Lindemannovu programu za obrazovanje mladih pjevača Metropolitan opere, u sklopu kojega debitira u Metropolitan operi kao Beppe u Leoncavallovim *Pagliaccima*. U prvim godinama karijere gradi repertoar pjevajući uloge Tamina, Fentona (u *Falstaffu*), Don Ottavija, Ernesta (u *Don Pasqualeu*), Alfreda, Nemorina, u operama u Bostonu, Portlandu, Minnesoti i Pittsburghu. U Coloradu je otpjevao Belmontea u *Otmici iz saraja* te Elvina u *Mjesečarki* u Michiganu. U Europi je prvi put pjevao na Festivalu Savonlinna 2000. godine u *Don Giovanni*ju. Uslijedili su prvi nastupi na pozornici Njemačke opere u Berlinu, s istim djelom pod ravanjem Daniela Barenboima. Kao Fenton prvi put nastupa u Francuskoj, u Operi u Toulouseu, a u Velikoj Britaniji publika ga upoznaje sklopu BBC Promsa 2002. godine, u izvedbi Ravelove opere *Španjolski sat*. U sezoni 2003./2004. nastupa u San Franciscu, Pariškoj operi i Bečkoj državnoj operi (s ulogom Tamina) te u Covent Gardenu (s ulogom Ferranda). Prva talijanska pozornica bila je ona u Genovi na kojoj nastupa kao Alfredo. Od 2005. godine svojem repertoaru dodaje uloge Nadira u Bizetovim *Biserarima*, naslovnu ulogu u *Titovu milosrđu*, Romea u Gounodovu *Romeu i Juliji*, Nerona u *Krunidbi Popeje*, Fausta u Berliozovu *Faustovu prokletstvu*. Nastupio je također i kao Mylio u Laloovu *Kralju od Ysa* u Toulouseu te kao Vincent u Gounodovoj *Mireille*. Iste godine pjeva i u Massenetovoj *Thérèse*. U prethodnih nekoliko sezona hvaljen je u naslovnoj ulozi Fausta i Romea u Gounodovim operama, Vojvode u Rigolettu, Rodolfa u *La Bohème* i Toma Rakewella u *Životu razvratnika*. Tumačio je naslovnu ulogu opere Daniela Catana *Il Postino*, na praiizvedbi opere u Los Angelesu, u kojoj je nastupio uz Plácida Dominga, kao i u predstavama u Parizu i u Santiagu de Chile.

U posljednjim sezonama ističe se i koncertna izvedba opere *Biserari* Georgesa Bizeta u Kraljevskom Concertgebouwu u Amsterdamu 2012. godine, nakon čega je nastupio u Pariškoj operi kao Tom Rakewell u Stravinskijevu *Životu razvratnika*. Kao Don Ottavio u *Don Giovanni*ju iste je godine pjevao i u Metropolitan operi u New Yorku. U Bavarskoj državnoj operi tumači Gennara u *Lucreziji Borgii*, a istu ulogu ponavlja u belgijskom La Monnaieu. Godine 2013. u Njemačkoj operi u Berlinu nastupa u produkciji *Traviate*. Sljedeću sezonu nastavlja ulogama u *Čarobnoj fruli* u Covent Gardenu, kao Tamino, te u istoj opernoj kući prvi put

pjeva ulogu Ruggera u Puccinijevoj *Lastavici*, uz Angelu Gheorgiu. Slijede Des Grieux u *Manon* u Toulouseu, *Faust* uz Annu Netrebko u Baden-Badenu, a u novoj produkciji *Marie Stuart* u Covent Gardenu pjeva s Joyce DiDonato. Potom sudjeluje u nizu nastupa u Münchenu, u operama *Čarobna frula*, *Ljubavni napitak* i *La Bohème*, u Njemačkoj operi u Berlinu u novoj produkciji *Lastavice* te u ulozi Lenskoga u *Evgeniju Onjeginu* u Beču. U Barceloni u Gran Teatru del Liceo tumači Alfreda. Nedavno je snimio Mercadanteovu *Virginiju* u sklopu izdanja *Opera Rara* te je pjevao u Rossinijevoj operi *Ermione* u Santa Feu. Repertoar razvija spremajući uloge Massenetova Werthera, Offenbachova Hoffmanna te naslovne uloge Donizettijeve opere *Roberto Devereux* i Verdijeva *Orontea* u *Sicilijanskim večernjama*. Često nastupa i na koncertnim pozornicama Kine, Japana i Rusije.

Tonči Bilić (Split, 1969.) jedan je od najsvestranijih hrvatskih dirigenata. Uspješno nastupa na koncertnim pozornicama, ravna opernim i baletnim predstavama te s raznorodnim sastavima izvodi djela u rasponu od renesanse do suvremene glazbe. Diplomirao je dirigiranje na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji u razredu Pavla Dešpalja, kod kojega je završio i poslijediplomski studij. Bio je dobitnik Rektorove nagrade Sveučilišta u Zagrebu i stipendist Zaklade *Lovro & Lilly Matačić*. Izvedbom Mozartova *Requiem*a uz Orkestar Wiener Concertverein u bečkom Musikverein u prosincu 2016. zaokružio je 75. obljetnicu Zbora Hrvatske radiotelevizije s kojim je u sezoni 2015./2016. izveo i Bachovu *Misu u h-molu* (uz Simfonijski orkestar HRT-a) te Monteverdijev *Vespro della Beata Vergine* (uz English Cornett & Sackbut Ensemble). Od 1999. uz Simfonijski orkestar HRT-a, u *Majstorskom ciklusu*, ciklusu *Kanconijer* i *Sfumato plus*, uspješno je dirigirao nizom velikih vokalno-instrumentalnih programa. Premijerno je u Hrvatskoj predstavio i izveo mnoge ključne skladbe iz svjetskoga *a cappella* repertoara.

Sa Zborom HRT-a surađuje od 1991. Od 1997. do 2005. je stalni dirigent, a od 2005. do 2016. šef-dirigent. Rezultat njegove ideje je „pokretanje zasebnog ciklusa javnih koncerata Zbora pod nazivom *Sfumato* godine 2008. Time je prvi put u svojoj povijesti taj drugi ansambl Hrvatskog radija po veličini i značenju samostalno izašao u javnost sa šest koncerata po sezoni. Bio je to programski iskorak po značenju ravan onome pokretanju ciklusa javnih koncerata Hrvatskog krugovala davne 1942. godine...” (Tatjana Čunko: *Hrvatska glazba i Hrvatski radio*, Zagreb, 2012.). Pod njegovim vodstvom Zbor HRT-a profilirao se u visokokvalitetan ansambl čija je koncertna djelatnost nagrađena Diplomom HDGU-a *Milka Trnina*. Godine 2016. uveo je Zbor u prestižno europsko udruženje komornih zborova *Tenso*.

Posebnu pažnju Tonči Bilić posvećuje hrvatskoj glazbi. Od snimke Kuljerićeva *Hrvatskog glagoljaškog rekvijema* iz 1999. do Papandopulove *Muke Gospodina našega Isukrsta po Ivanu* iz 2015., ostvario je niz CD-a kojima obuhvaća opuse hrvatskih skladatelja. Godine 2010. praizvodi ciklus *Récits de l'autre monde* Dalibora Bukvića, a 2015. *Requiem* Srečka Bradića koji je i snimljen za Hrvatsku radioteleviziju. U kazalištu je debitirao 1992. u multimedijском projektu *Osman*. Godine 2003. u sklopu Muzičkog biennala Zagreb praizvodi operu *Životinjska farma* Igora Kuljerića, a 2013. u povodu 200. obljetnice rođenja Richarda Wagnera, nakon 50 godina u sklopu Splitskog ljeta, izvodi *Ukletog Holandeza*. Radio je kao zborovođa, asistent dirigenta i dirigent u zagrebačkom i riječkom Hrvatskom narodnom kazalištu u mnogim produkcijama (*La Traviata*, *Nabucco*, *Rigoletto*, *Trubadur*, *Aida*, *Tosca*, *Triptih*, *Turandot*, *Ero s onoga svijeta*, *Porin*, *Seviljski brijuč*, *Prodana nevjesta*, *Cavalleria rusticana*, *Giselle*...).

Osim sa Simfonijskim orkestrom HRT-a, nastupao je i sa Zagrebačkom filharmonijom, Dubrovačkim simfonijskim orkestrom, Hrvatskim komornim orkestrom, orkestrima zagrebačke i riječke Opere, Hrvatskim, Splitskim, Varaždinskim i Zadarskim komornim orkestrima, Hrvatskim baroknim ansablom, Cantus Ansablom i Simfonijskim puhačkim orkestrom Hrvatske vojske. Nastupao je sa Zborom Nizozemskog radija i Nizozemskim komornim zborom (osvojivši posebno priznanje dirigenta Erica Ericsona), bratislavskim orkestrom *Musica aeterna*, ansablom *Les Sacqueboutiers de Toulouse*, s *English Cornett and Sackbut Ensembleom*, budimpeštanskim Simfonijskim orkestrom *Danubia*, Panonskom filharmonijom (u budimpeštanskoj Palači kulture), Orkestrom *Wiener Concertverein* u bečkom *Musikvereinu*, *Filharmonijom Witolda Lutostawskog* u *Wrocławu*, *Simfonijskim orkestrom Dohnányi* u *Budimpešti* i s *Gudačkim orkestrom Dušan Skovran* u *Beogradu*. Sudjelovao je na mnogim festivalima (*Muzički biennale Zagreb*, *Varaždinske barokne večeri*, *Dubrovačke ljetne igre*, *Večeri u Sv. Donatu*, *Osorske glazbene večeri*, *Jesenske svečanosti* u *Bratislavi*, *Cello Fest* u *Beogradu*). Redovito snima za potrebe radija, televizije i filmske proizvodnje. Dobitnik je nekoliko diskografskih nagrada *Porin* i *Nagrade Milka Trnina* (2008.). Od 2000. do 2009. kreirao je programe *Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog* na poslovima producenta, umjetničkog direktora i ravnatelja. Od 2012. do 2014. bio je intendant *Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu* te ravnatelj *Splitskog ljeta*. Predsjednik je *Hrvatske glazbene mladeži*.

Zagrebačka filharmonija orkestar je 145-godišnje tradicije vrhunskog muziciranja u Zagrebu i Hrvatskoj. Promicatelj glazbene umjetnosti diljem Hrvatske i kulturni veleposlanik Hrvatske u svijetu. Zaštitni je znak grada u kojem djeluje, glazbena institucija koja utjelovljuje urbanu sliku Zagreba kao srednjoeuropskog središta glazbe, umjetnosti i kulture. Daleke 1871. počela je profesionalna orkestralna aktivnost u Zagrebu, a 1920. orkestar je dobio naziv koji i danas nosi. Sve to vrijeme u hrvatsku prijestolnicu donosio je najbolju klasičnu glazbu, a njegovu povijest pisali su prvorazredni šefovi-dirigenti: Friedrich Zaun, Milan Horvat, Lovro von Matačić, Mladen Bašić, Pavle Dešpalj, Kazushi Ono, Pavel Kogan, Alexander Rahbari i Vjekoslav Šutej. Mnogi proslavljeni dirigenti nastupali su sa Zagrebačkom filharmonijom: Leopold Stokowski, Paul Kletzki, sir Malcolm Sargent, Kurt Sanderling, Carlo Zecchi, Jean Martinon, Milan Sachs, Krešimir Baranović, Boris Papandopulo, Stjepan Šulek, Milko Kelemen, Igor Stravinski, Krzysztof Penderecki i drugi. U bližoj prošlosti

gostovali su: Dmitrij Kitajenko, Lorin Maazel, Leopold Hager, Valerij Gergijev, sir Neville Marriner i drugi. Gostovali su i veliki solisti: Yehudi Menuhin, Antonio Janigro, Mstislav Rostropovič, Leonid Kogan, Luciano Pavarotti, Ivo Pogorelić, Montserrat Caballé, Aleksandar Rudin, David Garrett, Julian Rachlin, Shlomo Mintz... Sezonu 2011./2012. obilježilo je intenziviranje suradnje s maestrom Dmitrijem Kitajenkom, jednim od najvećih dirigenata današnjice, a ta suradnja traje do danas. Njegovim djelovanjem, kao umjetničkim savjetnikom Zagrebačke filharmonije, počela je nova era u povijesti orkestra, obilježena novim umjetničkim poletom, zapaženim glazbenim postignućima te velikim koncertnim i diskografskim projektima koje planira u budućnosti. U srpnju 2012. u Areni Zagreb orkestri Zagrebačke i Slovenske filharmonije s osmero vokalnih solista i zborom sastavljenim od gotovo tisuću pjevača iz Hrvatske i Slovenije pod vodstvom slavnog ruskog dirigenta Valerija Gergijeva izveli su glazbeni megaspektakl *Simfonija tisuće* Gustava Mahlera. Zagrebačka filharmonija nastupala je u gotovo svim zemljama Europe, u Rusiji, SAD-u, Meksiku, Japanu, Omanu. Redovito sudjeluje na Dubrovačkim ljetnim igrama i na Muzičkom biennalu Zagreb. Od prvog poslijeratnog koncerta među ruševinama dvorca Eltz, Zagrebačka filharmonija svake godine nastupa u Vukovaru za stanovnike hrvatskoga grada-heroja. Koncerti u znamenitoj đakovačkoj katedrali također su postali dio tradicije kojom se orkestar osobito ponosi. Posebnu pozornost Zagrebačka filharmonija posvećuje razvijanju interesa i približavanju klasične glazbe djeci i mladima – svojim Tjednom glazbe za mlade, kojim svake godine interaktivnim scensko-glazbenim projektima, u Koncertnu dvoranu Vatroslava Lisinskog privuče velik broj mladih svih uzrasta. Tradicionalna suradnja s Muzičkom akademijom u Zagrebu posebno je važan dio djelatnosti orkestra; to je prilika budućim glazbenicima da se dokažu na velikoj koncertnoj pozornici i svojom izvrsnošću izbore mjesto u orkestru. Zagrebačka filharmonija već desetljećima potiče hrvatsko stvaralaštvo, izvodeći, prouzdeći i snimajući brojna djela hrvatskih autora. Posebnu brigu vodi o mladim talentiranim glazbenicima, a najboljima dodjeljuje nagradu za *Mladog glazbenika godine*. Zagrebačku filharmoniju krase i bogata diskografija s izdanjima za cijenjene hrvatske i svjetske diskografske kuće (*Virgin Classics, Deutsche Grammophon, Naxos*), ovjenčana brojnim nagradama, poput hrvatske diskografske nagrade *Porin*. Pod vodstvom umjetničkog savjetnika, maestra Dmitrija Kitajenka, Zagrebačka filharmonija nastavlja uspješnu koncertnu djelatnost.

GIUSEPPE VERDI (1813.-1901.) tvorac je jednog od najveličanstvenijih opernih opusa, koji dominira opernim repertoarom još od vremena u kojem je nastao. Različiti stilski smjerovi, razvojne faze, podvrste i podžanrovi koje je oblikovao (od prvih radova na tragu *bel canta* pa do posljednjih, dramski oblikovanih djela, koje je napisao svjestan izazova Wagnerovih djela) premošćuju golemo razdoblje dulje od pola stoljeća, tijekom kojega Verdi prednjači u tadašnjem opernom svijetu. U srcu velikog opusa je opera u kojoj Verdi stvara jedan od najljepših i najmodernijih ženskih likova u operi, k tome i najtragičnijih i najpoetičnijih. Lik je to Violette Valéry u operi *Traviata*, koju Verdi piše odabravši s libretistom Francescom Mariom Piaveom, za nadolazeću karnevalsku sezonu 1853. venecijanskog La Fenicea, dramu *Dama s kamelijama* Alexandra Dumasa sina, koju je gledao u Parizu 1851. Verdi je u siječnju 1853. napisao prijatelju Cesareu De Sanctisu: „To je priča našeg vremena. Drugi je se ne bi prihvatili zbog konvencija, razdoblja i tisuću drugih glupih skrupula.“ Skladatelj je čak predložio da se predstava, suprotno pravilima, postavi u suvremenoj odjeći, ali venecijanski cenzori to nisu odobrili, tako da je radnja smještena u 18. stoljeće. Sama premijera jedan je od najslavnijih fijaska Verdijeve karijere, najvjerojatnije zbog neprikladnih pjevača u ulogama koje su osim pjevački, i dramski izuzetno zahtjevne i traže kompletne glazbeno-scenske pojave. Nekoliko mjeseci poslije, u venecijanskom Teatru San Benedetto *Traviata* je postavljena s novim pjevačima i ponešto prerađenom partitурom, doživjevši golem uspjeh. Uskoro je postala jednom od najpopularnijih Verdijevih opera. Melodije koje je Verdi napisao u velikoj brzini, u samo nekoliko mjeseci dok je još dovršavao *Trubadura*, kao i cjelokupni glazbeni jezik *Traviate*, odišu jedinstvenom intimnom atmosferom koja prožima svaki takt i udobljenošću u unutarnji svijet glavne junakinje, u kojemu i njezine lepršave *cabalette* imaju prizvuk komornosti i introspektivnosti. Već od prvih taktova **Preludija prvom činu opere, Traviata** se čini ponajprije dramom, a manje operom. Glazba *Preludija* prenosi stanja glavne junakinje, pokazujući raspon njezine osjećajnosti, od slabosti i krhkosti do egzaltirane ushićenosti, vodeći nas početnom frazom na sam njezin kraj, slom od bolesti i osamljenosti, u visokim *appoggiaturama* gudača, poput jecaja, zatim prema ljubavnoj melodiji iz drugog čina (*Amami, Alfredo*) koja se ukrašava delikatnim ukrasima, podsjećajući na glazbu Violette u prvom činu, tako nagovješćujući prvu scenu opere. Turbulentna zbivanja opere završavaju u osamljeničkim Violettinim odajama, čija se sumornost čini još težom kad se izvana čuju zvuci slavlja koji podsjećaju na veselje i uzbuđenje prvog čina opere, čineći kontrast sadašnjoj situaciji još jačim. U tom trenutku najavljen je Alfredo i odjednom svi osjećaji i prošlost s kojom se upravo oprostila (u ariji *Addio, del passato*) naviru svom silinom. Nakon nekoliko kratkih, uzbuđenih izjava ljubavi u recitativu **Alfredo?... Amato Alfredo (Alfredo?... Voljeni Alfredo!)**, ljubavnici kao da nisu ni bili

razdvojeni. Alfredo vodi u *andante* duet **Parigi, o cara, noi lasceremo** (*Napustit ćemo draga, Pariz*), jednostavnu ali zanosnu melodiju valcera, koja podsjeća na prvi čin, kad se njihova ljubav činila optimističnom.

FRANCESCO CILEA (1866.-1950.) pripadao je generaciji talijanskih skladatelja koja je i izvan talijanske tradicije tražila način da uspostavi vlastiti skladateljski smjer, želeći se otrgnuti snažnom očinskom utjecaju Verdija. Dio tzv. *giovane scuola*, prigrlio je u svojim operama estetiku verizma, ali nije se posve odvojio od utjecaja talijanskog *bel canta*, poglavito Bellinija. Najizvođenija Cileina opera ostaje *Adriana Lecouvreur*, ali najpoznatija arija, tzv. *Federicova tužaljka*, dopire iz opere **L'Arlesienne (Arležanka)**. Nastala 1897. na libreto Leopolda Marenca prema drami Alphonsea Daudeta, Arležanka je u osnovi prava veristička ljubavna priča, u čijem je središtu tajanstvena djevojka iz Arlesa, koja unosi dramu u život provansalske obitelji, posebno Federica koji će zbog nesretne ljubavi na kraju pronaći smrt. Popularnosti opere najviše je u prvom njezinu razdoblju pridonio Enrico Caruso koji je tumačio ulogu Federica i proslavio tužaljku **È la solita storia del pastore...** (*Dobro je znana pastirova priča...*), izvodeći je često i koncertno. Recitativ izvire iz pastoralnog, idiličnog glazbenog okružja koje prevladava u atmosferi cijele opere, vodeći u dramatičnu, verističkim harmonijama obojenu melodiju Federica, koji otkako voli fatalnu Arležanku ne može više pronaći mir i zaborav u snu.

Jedan od najplodnijih i najvećih predstavnika talijanske opere, **GAETANO DONIZETTI** (1797.-1848.), u svojem golemom opernom opusu bio je podjednako uspješan i u ozbiljnom i u komičnom žanru. Njegova umjetnička i osobna širina temelji se na siromašnom, ali ispunjenom djetinjstvu, iz kojega je Donizetti uspio ipak dobiti najviše moguće. Kad se počeo obrazovati, dobio je stipendiju za tzv. *Lezioni Caritatevoli*, u školi za katedralne glazbenike u rodnom Bergamu, koju je osnovao njegov prvi učitelj i doživotni mentor, Simon Mayr. Opera **Don Pasquale** potječe iz posljednjeg dijela Donizettijeva opusa i zauzima 64. mjesto u impresivnom nizu opera. Premda je bio stekao ugled i slavu dotadašnjim radom, Donizetti si nije dopuštao luksuz da se uljuljka u stečenoj slavi, nego je u svojim kasnim djelima tragao za načinima da udovolji ukusu nove publike, želeći ići ukorak s vremenom. Upustivši se u francusku veliku operu *Dom Sébastien*, za Beč skladajući u ponešto starinskom stilu *Lindu di Chamounix*, te još nekoliko ozbiljnih opera za Italiju, i dalje ga intrigira i komična opera pa je 1843. *Don Pasquale* postigao trenutačni i trajni uspjeh. Temeljeći ga na tradicionalnim konvencijama *opere buffe* (s libretom Angela Anellija, prvi put uglazbljenim još 1810., koji su preradili libretist Giovanni Ruffini i sam skladatelj), Donizetti unosi novu crtu osjećajnosti u stare *buffo* konvencije, usto se i pomalo rugajući starinskom konceptu romantike i junaštva. Glavni ženski likovi (Norina u *Don Pasqualeu* vrlo

je slična Adini u *Ljubavnom napitku*) moderne su, načitanе žene, kritične prema svojoj okolini i uspješno vladaju svakom situacijom. Kao i Adina u *Ljubavnom napitku* (koja čita ulomak iz *Tristana i Izolde*), i Norina čita ulomak iz nekog romantičnog romana, smijući se pomalo naivnom vitezu Riccardu, *Cavaliereu* iz arije **Quel guardo il cavaliere** (*Taj pogled viteza*), zaključujući da i sama vlada vještinama „lažnih suzica i ljubavnih varki“. Glazba u koloraturnim bravurama, kakve je samo Donizetti s takvom lakoćom mogao sipati iz rukava, prati njezin tekst „ho testa bizzarra, son pronta vivace“ – „imam neobičan um, brz i spreman“, iz *staccato* figura u trenu prelazeći u vratolomne prohode, sve u zaigranom, ležernom tonu, odajući karakter Norine koja će okretno nadmudriti starog Pasqualea. Uloga Norine zbog svoje tehničke zahtjevnosti i ocharavajućeg vrcavog šarma i danas privlači najsajnija sopranska operna imena pa opera čvrsto ostaje na repertoaru.

Kao što je Verdi naslijedio Donizettija i Bellinija, preobrazivši talijansku operu snagom vlastite originalnosti, tako je i **GIACOMO PUCCINI** (1858.-1924.) naslijedio Verdija, preobražavajući dotadašnju talijansku opernu umjetnost, odbacujući grandiozne povijesne i političke teme i zadirući u svijet običnih ljudi, oblikujući ih minucioznim glazbenim gestama, na sceni jednako živima kao i u stvarnom svijetu. Svako je Puccinijevo ostvarenje ispunjeno jedinstvenim ozračjem. **Suor Angelica (Sestra Angelica)**, dio opernog *Triptiha*, jedna je od triju jednočinki, nalik na glazbene freske, kontrastnih, u cjelini izdvojenih atmosfera, od mračnoga verističkog *Plašta*, do samostanske srednjovjekovne tragedije *Sestre Angelice*, i danteovske komične firentinske sličice *Giannija Schicchija*. Nasuprot isposničkoj, ali smirenoj jednostavnosti samostanskog života, prikazanog u prvom dijelu opere, tajanstvena je i, naslućujemo, tragična priča jedne od sestara, koja se svojom finoćom ističe među sestrama. Njezino se plemićko porijeklo otkriva, kao i priča o izvanbračnom djetetu zbog kojega je i zatvorena u samostan, kad se njezina obitelj domogla njezina nasljedstva, pod uvjetom da čuva njezino dijete. Na kraju opere Angelica doznaje da je dijete odavno mrtvo i oduzima si život. Posljednji taktovi s velikim zborom iza scene, *Marcia reale della Madonna*, otvaraju u tom nadrealnom trenutku opere vrata Neba gdje Angelicu čeka njezino dijete. Puccini je kao i uvijek, pišući glazbu i želeći stvoriti što realnije ozračje, pazio na detalje, obrativši se tom prilikom svojoj sestri Igeniji, nadzornici u samostanu u Vicepelagu, koja mu je pomogla s detaljima samostanskog života i svakodnevnog rasporeda. Kad je Puccini partituru odsvirao časnim sestrama u samostanu u Vicepelagu, sve su se okupljene redovnice rasplakale. Dirljiva priča na prekretnici je u trenutku **Intermezza**, koji slijedi nakon dramatične Angelicine spoznaje u ariji *Senza mamma*. Glazba *Intermezza* donosi smirenje i katarzu dotadašnje drame, prije posljednjih trenutaka sestre Angelice, koja u „prijateljskom cvijeću“ pronalazi smrt.

Puccinijeva strast prema realnim likovima, u čijim slabostima i krhkosti pronalazi nepresušne izvore dramske snage, počela je još od najranijih njegovih djela. Već sasvim zrelog, u punoj snazi i kompletno razvijenog u skladateljskom i kazališnom, dramskom smislu, Puccinija nalazimo u četvrtoj njegovoj operi, *La Bohème*. Puccini nije stvarao brzo, pomno je birao teme i predloške, katkad bi se bavio novom idejom više mjeseci, a potom je odbacio. Izbor teme boemskog života pariških umjetnika prema romanu Henryja Murgera *Scènes de la vie de bohème* doveo ga je u sukob s Leoncavallom, koji je pisao operu prema istom djelu. Nije to bio jedini put da se Puccini upustio u predložak koji je već bio „zauzet“ i pobijedio. Dok je Leoncavallova opera danas gotovo zaboravljena, Puccinijevi „boemi“ i dalje proživljavaju svoju priču na pozornicama svijeta. Nakon praizvedbe u torinskom Teatru Regio u veljači 1896., reakcije na operu bile su oprečne. Većina kritičara smatrala je da je opera pad u odnosu na *Manon Lescaut*, u smjeru trivijalnosti. Ipak, opera je uskoro postala dijelom repertoara na kojem i danas drži jednu od najčvršćih pozicija. Kao i prvi čin spomenute *Traviate*, i prvi čin opere *La Bohème* (a mnogi su ih uspoređivali) odiše prvim snažnim ljubavnim zanosom, u kojem se još ne dâ naslutiti tragika razvoja događaja. Prvi čin završava dugim ljubavnim duetom, u kojemu se Rodolfo i Mimì upoznaju i zaljubljuju. Romantični susret počinje njezinim kucanjem na vrata. Mimì je Rodolfova susjeda kojoj je u mraku ispao ključ. Rodolfo ga nalazi, ali skriva u džepu, želeći zadržati Mimì. Uzima njezinu ruku i u ariji *Che gelida manina* (*Kako ti je hladna ručica*) priča joj o sebi, a njegove otvorene, snažne fraze ocrtavaju ga kao snažnog, optimističnog, premda siromašnog pisca koji osvaja Mimì svojim poletom. Njezin temperament je sasvim drugačiji, kako ćemo otkriti u njezinoj ariji *Si, mi chiamano Mimì* (*Hoću. Zovu me Mimì*). Puccini unutar nekoliko taktova stvara kompleksan lik, koji pjeva o svojim skromnim sanjama, skromnom cvijeću koje veze, ali u moćnom, naglom uzletu njezine melodije u središnjem dijelu arije otkriva se emocionalno bogatstvo lika koje dominira operom. U završnom ulomku dueta, kad Rodolfo ugleda Mimì obasjanu mjesječinom, počinjući riječima *O soave fanciulla* (*O, ljupka djevojko*), Puccini podsjeća na optimistične fraze Rodolfove arije i u kratkom finalu glasovi se stapaju unisono, u riječi *amor*.

Operni put još jednog važnog predstavnika francuske opere, **JULESA MASSENETA** (1842.-1912.), počeo je gotovo slučajno. Počevši glazbenički put upisom na Pariški konzervatorij s deset godina, posvećuje se isprva glasoviru, no tek je s dvadeset godina pokazao zanimanje za kompoziciju. U isto vrijeme zapošljava se kao timpanist u Théâtreu Lyrique, gdje razvija senzibilnost za operu. Najčešće se susretao s Gounodovom glazbom koja će na njega najviše utjecati. Međutim, i naslijeđe djelâ Berliozâ, Gluckâ, Mozartâ, Beethovena i Weberâ preklopit će se u Massenetovu talentu za strastvenu melodiju, u velikom erotskom naboju njegove

glazbe i smislu za glazbeno prikazivanje psiholoških stanja likova. Iako je napisao više od trideset opera različitih žanrova, prema mnogim mišljenjima njegovo je najljepše i najveće djelo opera *Werther*. U tom su remek-djelu avanturističkim kromatskim glazbenim jezikom izraženi snažni individualni osjećaji, sažeti u vješto oblikovanoj formi, prožeti najliriskijom sentimentalnošću. Kao i njegov prethodnik Gounod s *Faustom*, i Massenet se okušao u djelu velikoga njemačkog pisca i prihvatio izazov obrade Goetheova epistolarnog romana *Patnje mladog Werthera*. Slično kao i u *Manon*, u operi nazvanoj *Werther* odlučuje se na to da dramu fokusira na dvoje glavnih likova, Charlotte i Werthera, ne želeći oslabiti dramu zborovima i drugim opernim standardima, ali stvarajući snažno ocrtane sporedne uloge. Partitura je dovršena 1887. godine, na libreto Édouarda Blaua, Paula Millieta i Georgesâ Hartmanna, ali je opera praizvedena tek 1890. u Beču, a u Parizu je predstavljena tri godine nakon toga, 1893. Među scenama koje su vrhunci opere orkestralni je ulomak, *Preludij* posljednjem, **četvrtom činu opere**, u kojemu orkestar sam, majstorski instrumentiran, s istaknutim engleskim rogom i saksofonom, i intenzivnim harmonijskim jezikom na tragu Wagnera, prikazuje Wertherov očaj. U operi, *intermezzu* prethodi arija Werthera iz trećeg čina, *Pourquoi me réveiller* (*Zašto me budiš*), u kojoj on naišavši na pjesmu omiljenog mu Ossiana, u nekoliko zanosnih glazbenih fraza čita njegov tekst, koji savršeno predočava njegovo emocionalno stanje. „Zašto me budiš?“ izgovara Werther, razmišljajući o tome zašto odgovoriti zovu proljeća kad više nema nikakve nade.

Francuska opera 19. stoljeća uz Bizeta ima još nekoliko profiliranih predstavnika. **CHARLES GOUNOD** (1818.-1893.) ostavio je dubok trag i na području simfonijske i oratorijske glazbe, ali najsnažnija su njegova operna ostvarenja. Ravel je smatrao da je Gounod ustanovio temelje francuske romantične solo pjesme, *mélodie*. Gounodova crkvena glazba temelj je djelâ Césara Francka, Fauréâ, pa čak i Poulença. Svojim operama utro je put Bizetu, Massenetu i Saint-Saënsu, koji preuzimaju mnoge njegove tehnike, melodijske obrise, strukture fraze, orkestracijske postupke. Premda je Gounodova slava još za života počela blijedjeti, u predstavnicima novijih generacija francuske glazbe imao je zagovornike, poput Debussyja, koji je smatrao da je „Gounodova umjetnost važan element u razvoju francuskog senzibiliteta. Smetalo to nekom ili ne, tako nešto ne možemo zaboraviti.“ Uz do danas najuspješniju opernu inačicu Goetheova *Fausta*, među dvanaest njegovih opernih naslova posebno mjesto zauzima (uz Bellinijeve *Capuletije* i *Montecchije*) najomiljenija operna verzija Shakespeareove tragedije *Romeo i Julija*. Kao i Faust, i ta je opera isprva napisana s govorenim dijalogima, koji su poslije pretvoreni u recitative. Ono što je posebno u Gounodovu opernom stvaralaštvu jest širok emocionalni raspon koji on unosi u francusku operu, a dopire iz različitih utjecaja, od Mozartâ do Schumannâ i,

kako tvrdi kritičar Alfred Bruneau, odlikuje se ne toliko strastvenošću, erotikom ili emocionalnom ekstrovertiranošću, koliko nježnošću, neafektiranom liričnošću, delikatnim orkestralnim nijansama i blagom kromatikom u harmonijama. Kad je 1864. Gounod počeo raditi na partituri *Romea i Julije*, uloga Julije bila je skicirana više dramski nego što je danas poznajemo. Zahvaljujući lirskom glasu pjevačice Marie Caroline Carvalho, koja je na premijeri opere 1867. imala poteškoća u izvedbi dramske završne arije *Amour ranime mon courage*, Gounod je naknadno za nju napisao lirsku ariju koju danas poznajemo kao najpopularniji ulomak iz opere, Julijinu *valse-ariette*, **Je veux vivre** (*Hoću živjeti*). Slušamo je u prvom činu, kad Julija, ulazeći na bal, svojoj dadilji Gertrudi, što je prikladno uglazbljeno lepršavom koloraturom, govori o tome kako nije zainteresirana za brak.

Kad je umro, s nepunih 37 godina, **GEORGES BIZET** (1838.-1875.) nije mogao ni zamisliti koliku će popularnost steći njegova *Carmen*, a kamoli da će postati najpopularnijom francuskom operom i jednom od najpopularnijih opera uopće. Tko je mogao zamisliti da će opera u kojoj djevojke puše i tuku se na sceni, u kojoj glavna junakinja mijenja muškarce kao rukavice, a na kraju završava brutalnom smrću na sceni, postati jednom od najomiljenijih opera svih vremena? Nije mogao ni Bizet, ni izvođači, ni impresario Opère-Comique, Camille Du Locle, a ni publika koja je uglavnom bila zgrožena onim što je vidjela i čula na sceni te večeri 3. ožujka 1875. kad je opera praiizvedena. Zapravo, cijela priča i okolnosti nastanka opere prikladne su za operni zaplet sam po sebi. Od prvog Bizetova prijedloga libreta prema romanu Prospera Mériméa, koji je oduševio libretiste Henrija Meilhaca i Ludovica Halévyja, ali i zgrozio drugog impresarija Opère-Comique, Adolphea De Leuvena, zbog otvorene scene smrti na sceni, sve je bilo turbulentno. Orkestar je otvoreno prosvjedovao da ne razumije partituru, a zbor je naišao na neočekivane zahtjeve: trebao je glumiti pojedinačne osobe, umjesto da reagira kao puk. Du Locle je bio posebno nesklon glazbi, nazivajući partituru „kineskom“ glazbom i nagovarajući Bizeta da ublaži realističan ton opere. S druge strane, oduševljeni svojim ulogama, i velika potpora Bizetu tijekom priprema i predstava, bili su interpretkinja naslovne uloge Célestine Galli-Marié i tenor Paul Lhérie, tumač uloge Don Joséa.

Opera ipak nije bila posve neuspjela u svojim prvim danima i mjesecima, kako se misli. U prvoj godini prikazana je čak 45 puta. Dio atraktivnosti bila je upravo njezina šokantnost, a potom i tragična, prerana skladateljeva smrt, u večeri trideset treće predstave *Carmen*, što je u nekom perverznom obratu privuklo publiku da vidi njegovo posljednje djelo. No pravu popularnost *Carmen* je stekla izvan Francuske, nakon prvih bečkih izvedbi, u kompletno uglazbljenoj verziji (kad je Ernest Guiraud dijaloge uglazbio u recitative). Među najranijim zagovornicima

Carmen bili su Čajkovski, Nietzsche, Brahms, Wagner i Saint-Saëns, a uskoro je kvaliteta opere postala očita svima. Bizeta međutim više nije bilo da to vidi. Ipak, u vrijeme njegove smrti u Francuskoj malo je tko osjećao da je otišao vodeći skladatelj svoje generacije. O tome svjedoči posmrtna nota Léona Escudiera: „Bizet bi postao jednim od naših dobrih dramskih glazbenika. Ne želeći ići tako daleko da pretpostavimo da ga je priroda obdarila pravim genijem, možemo ipak reći da je savladao umijeće pisanja glazbe i da je imao pravi dramski temperament.“ (Mary Dibbern: „Carmen. A Performance Guide.“ *L'Art Musical*, br. 14, 10. lipnja 1875.). Možda su to preblage tvrdnje o nekome čija opera u dramskom smislu postavlja revoluciju na opernu scenu i čija je glazba ispunjena ingenioznim, inovativnim glazbenim rješenjima i nezaboravnim melodijama.

Preludij prvom činu opere Carmen uvodi tri teme iz opere: energičnu *koridu* iz 4. čina, koja se raspršuje pojavom *Pjesme toreadora*, a na kraju se javlja kromatski motiv koji odjekuje tragedijom i povezuje se sa sudbinom i s Carmen nekoliko puta tijekom opere. Uz snažan lik Carmen vežu se mnogi likovi: među njima je najvažniji Don José, koji se zaljubljuje u nju. Drugi ženski lik je Micaëla, djevojka iz Don Joséova sela, sušta suprotnost Carmen. Ona će svoju jednostavnost i naivnost, ali vrlo senzibilnu prirodu najsnažnije iznijeti u recitativu i dugim melodijama arije iz trećeg čina **C'est des contrebandiers... Je dis que rien ne m'épouvante** (*To je uobičajeno... Kažem da me ništa ne plaši*), u prekrasno orkestriranoj molitvi, s četiri roga u orkestru, kad se nađe u planinama među krijumčarima. A Don José svojoj fatalnoj zaljubljenosti u Carmen popušta u drugom činu, kad pjeva ekstatičnu ljubavnu ariju **La fleur que tu m'avais jetée** (*Cvijet što si mi ga dobacila*). Kad Don Joséu donese pismo njegove majke u kojemu ga ona moli da se oženi Micaëlom, melodiozni tijek njihova dueta **Parle-moi de ma mère** (*Govori mi o mojoj majci*) prekida u sredini nagli Don Joséov strah od „demona“ koji Micaëla ne razumije.

Bizet je prije svojega posljednjeg djela pisao konvencionalnije opere. Među njima je i nekoliko prožetih egzotizmom popularnim u francuskoj operi. Jedan od najljepših primjera je opera **Les pêcheurs de perles (Biserari)**. Smještena na Šri Lanku, priča o svećenici Leili u koju se zaljubljuju dvojica prijatelja, Zurga i Nadir, puna je romantičnih zaokreta. Zurga se na kraju žrtvuje za Nadira i Leilu, čija je ljubav jača i od njezinih svećeničkih zavjeta i hinduističkih religijskih zakona. Operu je Bizet skladao u kratkom vremenu u ljeto 1863., napisavši u njoj neke od svojih najljepših melodija, poput Nadirove romance ili dueta Nadira i Zurge. Među popularnim ulomcima je i duet Nadira i Leile. Prethodi mu javljanje egzotične „guzle“ (odnosno oboe) i ukrašena Nadirova melodija, a ljubavnici se ujedinjuju u *allegro* **Leïla, Leïla!...** i melodioznom duetu **Ton coeur n'a pas compris le mien** (*Tvoje srce nije shvatilo moje*), u kojem izvire Bizetov melodijski talent.

Giuseppe Verdi: *Alfredo?... Amato Alfredo... Parigi, o cara, noi lasceremo, recitativ i duet Violetta i Alfredo iz 3. čina opere La Traviata*

Libreto: Francesco Maria Piave prema romanu *Dama s kamelijama* Alexandra Dumasa sina

Violetta

Alfredo?...

Violetta

Amato Alfredo!...

Alfredo

Mia Violetta!...

Alfredo

Colpevol sono... so tutto, o cara...

Violetta

Io so che alfine reso mi sei!...

Alfredo

Da questo palpito s'io t'hai imparato, senza te esistere più non potrei.

Violetta

Ah, s'anco in vita m'hai ritrovata, credi che uccidere non può il dolor.

Alfredo

Scorda l'affanno, donna adorata, a me perdona e al genitor.

Violetta

Ch'io ti perdoni?...

la rea son io: ma solo amore tal mi rendé...

Violetta e Alfredo

Null'uomo o demone, angelo mio, mai più staccarti potrà da me.

Alfredo

Parigi, o cara, noi lasceremo, la vita uniti trascorreremo. De' corsi affanni compenso avrai, la tua salute rifiorirà. Sospiro e luce tu mi sarai, tutto il futuro ne arriderà.

Violetta

Parigi, o caro, noi lasceremo, la vita uniti trascorreremo.

Violetta

Alfredo?...

Violetta

Voljeni Alfredo!...

Alfredo

Violetto moja!...

Alfredo

Kriv sam... znam sve, o draga...

Violetta

Ja znam da mi se napokon vraćaš!...

Alfredo

Po mojem bilu znat ćeš da te volim, bez tebe više ne bih mogao živjeti.

Violetta

Ah, kad si me zatekao još živu, vjeruj da bol ne može ubiti.

Alfredo

Zaboravi na jad, ljubljena ženo, oprosti meni i mojemu ocu.

Violetta

Da ti oprostim?...

kriva sam ja, no na to me samo ljubav navela...

Violetta i Alfredo

Nijedan te čovjek ni duh, anđele moj, nikada više od mene neće moći rastaviti.

Alfredo

Napustit ćemo, draga, Pariz, život ćemo provesti zajedno. Nadoknadit ćeš pretrpljene jade, zdravlje će ti opet procvati. Bit ćeš moj uzdah i moja svjetlost, sva će budućnost blistati.

Violetta

Napustit ćemo, dragi, Pariz, život ćemo provesti zajedno.

De' corsi affanni compenso avrai, la mia salute rifiorirà. Sospiro e luce tu mi sarai, tutto il futuro ne arriderà.

Nadoknadit ćeš pretrpljene jade, zdravlje će mi opet procvati. Bit ćeš moj uzdah i moja svjetlost, sva će budućnost blistati.

Francesco Cilea: *È la solita storia del pastore, Federicova tužaljka iz 2. čina opere Arležanka*

Libreto: Leopoldo Marengo prema istoimenoj drami Alphonsa Daudeta

È la solita storia del pastore...

Il povero ragazzo voleva raccontarla E s'addormì.

C'è nel sonno l'oblio.

Come l'invidia!

Anch'io vorrei dormire così, nel sonno almen l'oblio trovar!

La pace sol cercando io vo'.

Vorrei poter tutto scordar!

Ma ogni sforzo è vano.

Davanti ho sempre

di lei il dolce sembiante.

La pace tolta è solo a me.

Perché degg'io tanto penar?

Lei! Sempre lei mi parla al cor!

Fatale vision, mi lascia!

Mi fai tanto male! Ahimè!

Dobro je znana pastirova priča...

Jadni ju je mladić htio ispriповjediti pa je zaspao.

U snu je zaborav.

Kako mu zavidim!

I ja bih htio tako spavati, da barem u snu zaborav nađem!

Samo za spokojem tragam.

Kad bih mogao sve zaboraviti!

No uzalud se trudim.

Pred sobom stalno

imam njezin mili lik.

Jedino ja izgubih mir.

Zašto moram toliko patiti?

Ona! Sveudilj mi ona u srcu zbori!

Pusti me, kobna prikazo!

Nanosiš mi veliku bol! Jao!

Gaetano Donizetti: *Quel guardo il cavaliere, arija Norine iz 1. čina opere Don Pasquale*

Libreto: Giovanni Ruffini i Gaetano Donizetti prema libretu Angela Anellija za operu *Ser Marcantonio* Stefana Pavesija

"Quel guardo il cavaliere in mezzo al cor trafisse, Piegò il ginocchio e disse: Son vostro cavalier! E tanto era in quel guardo Sapor di paradiso, Che il cavalier Riccardo, Tutto d'amor conquiso, Giurò che ad altra mai, Non volgeria il pensier." Ah, ah! Ah, ah!

"Taj pogled viteza probode posred srca, on kleknu i reče: vaš sam vitez. I toliko je pogled odisao rajem, da vitez Riccardo, posve svladan ljubavlju, prisegnu kako na drugu nikad ne bi pomislio." Ha, ha! Ha, ha!

So anch'io la virtù magica
D'un guardo a tempo e loco,
So anch'io come si bruciano
I cori a lento foco,
D'un breve sorrisetto
Conosco anch'io l'effetto,
Di menzognera lagrima,
D'un subito languor,
Conosco i mille modi
Dell'amorose frodi,
I vezzi e l'arti facili
Per adescare un cor.
Ho testa bizzarra,
son pronta vivace...
mi piace scherzar,
mi piace brillar.
Se monto in furore
Di rado sto al segno,
Ma in riso lo sdegnò fo presto a cangiar.
Ho la testa bizzarra,
Ma core eccellente, ah!

I ja znam kako začara
pogled u pravi tren i na pravome mjestu,
i ja znam kako se peku
srca na tihoj vatri,
kako ovlašan osmijeh
djeluje znam dobro,
što čini prijetvorna suza,
iznenadna klonulost,
poznajem tisuću oblika
ljubavnih podvala,
prenemaganja i varki
što lako namame srce.
Hirovite sam čudi,
živahna sam, britka...
rado se šalim,
rado se ističem.
Rasrdim li se,
rijetko se suzdržim,
no ljutnju brzo okrenem na smijeh.
Hirovite sam čudi,
ali sam dobra srca, ah!

Giacomo Puccini: *Che gelida manina*, arija Rodolfa iz 1. čina opere *La Bohème*

Libreto: Luigi Illica i Giuseppe Giocosa prema romanu *Prizori iz života boema* Henrija Murgera

Che gelida manina, se la lasci riscaldar...
Cercar che giova? Al buio non si trova.
Ma per fortuna, è una notte di luna,
e qui la luna... l'abbiamo vicina.

Kako ti je hladna ručica, dopusti da je zgrijem...
Čemu tražiti ključ? U mraku ga nećemo naći.
No srećom, noćas je mjesečina,
a mjesec nam je tu... nadohvat.

Aspetti, signorina,
le dirò con due parole:
chi son... e che faccio...
come vivo... Vuole?
Chi son? Sono un poeta.
Chi cosa faccio? Scrivo.
E come vivo? Vivo.
In povertà mia lieta,
scialo da gran signore...
rime ed inni d'amore.
Per sogni e per chimere...
e per castelli in aria!
L'anima ho milionaria.

Pričekajte, gospođice,
kazat ću vam u dvije riječi:
tko sam... i što radim...
kako živim... Hoćete li?
Tko sam? Pjesnik sam.
Što radim? Pišem.
A kako živim? Živim.
U svom vedrom siromaštvu,
gospodski rasipam...
ljubavne stihove i hvalospjeve.
Za snove i za utvare...
i za kule u zraku!
Duša mi je milijunašica.

Talor dal mio forziere...
ruban tutti i gioielli
due ladri: gli occhi belli.
Ventrar con voi pur ora,
ed i miei sogni usati
e i bei sogni miei tosto si dileguar!
Ma il furto non m'accora,
poiché v'ha preso stanza... la speranza!
Or che mi conoscete, parlate voi deh! parlate...
Chi siete?
Vi piaccia dir?

Katkad iz moje riznice...
sve dragulje pokradu
dva lopova: dva lijepa oka.
Upravo su unutra stupili s vama,
i snovi koje sam dosad sanjao,
moji lijepi snovi, odmah su se rasplinuli!
No ne zdvajam što sam okraden,
jer se tu nastanila... nada!
Sad kad me poznajete, govorite vi, hajde! Govorite...
Tko ste?
Biste li mi rekli?

Giacomo Puccini: *Si, mi chiamano Mimi*, arija Mimi iz 1. čina opere *La Bohème*

Libreto: Luigi Illica i Giuseppe Giocosa prema romanu *Prizori iz života boema* Henrija Murgera

Si. Mi chiamano Mimi,
ma il mio nome è Lucia.
La storia mia è breve.
A tela o a seta
ricamo in casa e fuori...
Son tranquilla e lieta
ed è mio svago
far gigli e rose.
Mi piaccion quelle cose
che han sì dolce malìa,
che parlano d'amor, di primavera,
di sogni e di chimere,
quelle cose che han nome poesia...
Lei m'intende?
Mi chiamano Mimi,
il perché non so.
Sola, mi fo
il pranzo da me stessa.
Non vado sempre a messa,
ma prego assai il Signore.
Vivo sola, soletta
là in una bianca cameretta:
guardo sui tetti e in cielo;
ma quando vien lo sgelo
il primo sole è mio
il primo bacio dell'aprile è mio!

Hoću. Zovu me Mimi,
ali ime mi je Lucia.
Moja je priča kratka.
Na platnu ili svili
vezem kod kuće ili vani...
Smirena sam i vedra,
a rasonodi me
praviti ljiljane i ruže.
Sviđaju mi se stvari
pune slatkih čari,
što govore o ljubavi, o proljećima,
o snovima i o utvarama,
stvari što se nazivaju pjesmama...
Shvaćate li me?
Zovu me Mimi,
ne znam zašto.
Sama sam, pripremam
objed svojom rukom.
Ne idem stalno na misu,
ali se često molim Gospodinu.
Živim sama, posve sama,
ondje u bijeloj sobici:
gledam na krovove i u nebo;
no kad prođe mraz,
prvo je sunce moje,
prvi je poljubac travnja moj!

Giacomo Puccini: O soave fanciulla, duet Mimi i Rodolfa iz 1. čina opere La Bohème

Libreto: Luigi Illica i Giuseppe Giocosa prema romnu Prizori iz života boema Henrija Murgera

Rodolfo

O soave fanciulla, o dolce viso
Di mite circonfuso alba lunar,
In te ravviso il sogno
Ch'io vorrei sempre sognar!

Mimi

(Ah, tu sol comandi, amor!)

Rodolfo

Fremont nell'anima dolcezze estreme,
Nel bacio freme amor!

Mimi

(Oh come dolci scendono le sue
Lusinghe al cor...
Tu sol comandi, amor!)
No, per pietà!

Rodolfo

Sei mia!

Mimi

V'aspettan gli amici...

Rodolfo

Gia mi mandi via?

Mimi

Vorrei dir... ma non oso...

Rodolfo

Di'.

Mimi

Se venissi con voi?

Rodolfo

Che? Mimi!
Sarebbe così dolce restar qui. C'è freddo fuori.

Mimi

Vi starò vicina!

Rodolfo

E al ritorno?

Rodolfo

O, ljupka djevojko, o milo lice
obasjano blagom mjesečinom,
u tebi raspoznajem san
koji bih htio stalno sanjati!

Mimi

(Ah, ti jedina zapovijedaš, ljubavi!)

Rodolfo

U duši već trepte najveće slasti,
u poljupcu trepti ljubav!

Mimi

(Oh, kako nježno u srce prodiru
Riječi kojima me vabi...
Ti jedina zapovijedaš, ljubavi!)
Nemojte, smilujte se!

Rodolfo

Moja si!

Mimi

Čekaju vas prijatelji...

Rodolfo

Zar me već otpravljáš?

Mimi

Htjela bih reći... ali se ne usuđujem...

Rodolfo

Reci.

Mimi

A da pođem s vama?

Rodolfo

Što? Mimi!
Bilo bi tako ugodno ostati tu. Vani je hladno.

Mimi

Stisnut ću se uz vas!

Rodolfo

A kad se budeš vraćala?

Mimi

Curioso!

Rodolfo

Dammi il braccio, o mia piccina...

Mimi

Obbedisco, signor!

Rodolfo

Che m'ami... di'...

Mimi

Io t'amo.

Rodolfo e Mimi

Amor! Amor! Amor!

Mimi

Znatizeljniče!

Rodolfo

Uhvati me pod ruku, mala moja...

Mimi

Kako vi kažete, gospodine!

Rodolfo

Reci da me voliš...

Mimi

Ja te volim.

Rodolfo i Mimi

Ljubavi! Ljubavi! Ljubavi!

Jules Massenet: Pourquoi me réveiller, arija Werthera iz 3. čina opere Werther

Libreto: Édouard Blau, Paul Milliet i Georges Hartman (potpisan pseudonimom Henri Grémont) prema romanu *Patnje mladog Werthera* Johanna Wolfganga von Goethea

Pourquoi me réveiller,
Ô souffle du printemps?
Pourquoi me réveiller
Sur mon front je sens tes caresses,
Et pourtant bien proche est le temps
Des orages et des tristesses!
Pourquoi me réveiller,
Ô souffle du printemps?
Demain dans le vallon
Viendra le voyageur
Se souvenant de ma gloire première.
Et ses yeux vainement
Chercheront ma splendeur.
Ils ne trouveront plus que deuil
Et que misère! hélas!
Pourquoi me réveiller,
Ô souffle du printemps?

Zašto me budiš,
O, dašku proljeća?
Zašto me budiš?
Osjećam kako mi miluješ čelo.
Pa ipak se bliži trenutak
Oluja i nevolja!
Zašto me budiš,
O, dašku proljeća?
Sutra će u dolinu
Doći putnik
Pamteći moju negdašnju slavu.
A njegove će oči uzalud
Tražiti moj sjaj.
Naći će samo korotu
I jad! Jao!
Zašto me budiš,
O, dašku proljeća?

Charles Gounod: *Je veux vivre*, arija Julije iz 1. čina opere *Romeo i Julija*

Libreto: Jules Barbier i Michel Carré prema tragediji *Romeo i Julija* Williama Shakespearea

Ah!
 Je veux vivre
 Dans ce rêve qui m'enivre;
 Ce jour encore,
 Douce flamme,
 Je te garde dans mon âme
 Comme un trésor!
 Cette ivresse
 De jeunesse
 Ne dure, hélas! qu'un jour!
 Puis vient l'heure
 Où l'on pleure,
 Le cœur cède à l'amour,
 Et le bonheur fuit sans retour.
 Je veux vivre, etc
 Loin de l'hiver morose
 Laisse-moi sommeiller
 Et respirer la rose
 Avant de l'effeuiller.
 Ah!
 Douce flamme,
 Reste dans mon âme
 Comme un doux trésor
 Longtemps encore!

Ah!
 Hoću živjeti
 U ovom snu što me opija
 Još ovaj dan!
 Mili plame,
 Čuvam te u svojoj duši
 Poput blaga!
 Ova opijenost
 Mladošću
 Traje, jao, samo dan!
 Tad stiže tren
 Kad se plače,
 Srce popusti ljubavi,
 I sreća nepovratno pobjegne.
 Hoću živjeti, itd.
 Daleko od turobne zime
 Pusti me da snivam
 I mirišem ružu
 Prije negoli joj otkinem laticice.
 Ah!
 Mili plame,
 Ostani u mojoj duši
 Kao milo blago
 Još dugo!

Georges Bizet: *Léïla, Léïla... Ton cœur n'a pas compris le mien*, duet Léïle i Nadira iz 2. čina opere *Biserari*

Libreto: Eugène Cormon i Michel Carré

Nadir
 Léïla! Léïla!

Léïla
 Dieu puissant, le voilà!

Nadir
 Près d'elle, me voilà!

Léïla
 Par cet étroit sentier
 Qui borde un sombre abîme,
 Comment es-tu venu?

Nadir
 Leïlo! Leïlo!

Léïla
 Svemogući Bože, on je tu!

Nadir
 Tu sam, uz nju!

Léïla
 Tom tijesnom stazom
 što prolazi rubom mračna ponora
 kako si došao?

Nadir
 Un Dieu guidait mes pas,
 Un tendre espoir m'anime!
 Rien, non rien ne m'a retenu!

Léïla
 Que viens-tu faire ici?
 Fuis, la mort te menace!

Nadir
 Apaise ton effroi, pardonne!

Léïla
 J'ai juré!
 Je ne dois pas te voir!

Nadir
 Ah! fais-moi grâce.

Léïla
 La mort est sur tes pas!

Nadir
 Ne me repousse pas!

Léïla
 Ah! va-t'en!

Nadir
 Ah! le jour est loin encore
 Nul ne peut nous surprendre,
 Ah! Léïla, souris à mon espoir!

Léïla
 Non, séparons-nous!

Nadir
 Ah! pourquoi repousser ...

Léïla
 Il en est temps encore ...

Nadir
 ... Un ami qui t'implore!

Léïla
 ... Ah! va-t'en!

Nadir
 Léïla! Léïla!

Nadir
 Neki je Bog vodio moje korake,
 pokreće me neka nježna nada!
 Ništa me, ništa nije zadržalo!

Léïla
 Što ćeš ovdje?
 Bježi, prijeti ti smrt!

Nadir
 Ne boj se, oprost!

Léïla
 Prisegnula sam!
 Ne smijem se vidjeti s tobom!

Nadir
 Ah! Smiluj mi se.

Léïla
 Smrt ti je za petama!

Nadir
 Ne odbijaj me!

Léïla
 Ah! Odlazi!

Nadir
 Ah! Dan je još daleko,
 Nitko nas ne može zateći.
 Ah! Leïlo, nasmiješi se mojoj nadi!

Léïla
 Ne, rastanimo se!

Nadir
 Ah! zašto odbijaš...

Léïla
 Još je na vrijeme...

Nadir
 ... prijatelja koji te preklinje!

Léïla
 ... Ah! Odlazi!

Nadir
 Leïlo! Leïlo!

Léïla

Ah! la mort est sur tes pas.
 Ah! par pitié, éloigne-toi!

Nadir

Hélas!
 Ton cœur n'a pas compris le mien!
 Au sein de la nuit parfumée,
 Quand j'écoutais, l'âme charmée,
 Les accents de ta voix aimée,
 Ton cœur n'a pas compris le mien!

Léïla

Ainsi que toi je me souviens!
 Au sein de la nuit parfumée,
 Mon âme alors libre, et charmée,
 À l'amour n'était pas fermée!
 Ainsi que toi je me souviens!

Nadir

J'avais promis d'éviter ta présence,
 Et de me taire à tout jamais;
 Mais de l'amour, hélas! ô fatale puissance!
 Pouvais-je fuir les beaux yeux que j'aimais?

Léïla

Malgré la nuit, malgré ton long silence,
 Mon cœur charmé avait lu dans ton cœur!
 Je t'attendais, j'espérais ta présence!
 Ta douce voix m'apportait le bonheur!

Nadir

Est-il vrai? que dis-tu?
 Doux aveu, ô bonheur!
 Oui! Ton cœur n'a pas compris le mien!
 Au sein de la nuit parfumée, etc.

Léïla

Ah! Ainsi que toi je me souviens! etc

Léïla

Ah! Smrt ti je za petama.
 Ah! Za ime svega, udalji se!

Nadir

Jao!
 Tvoje srce nije shvatilo moje!
 U krilu mirisne noći,
 kad sam očarane duše slušao
 zvuk tvojega ljubljenoga glasa,
 tvoje srce nije shvatilo moje!

Léïla

Sjećam se kao i ti!
 U krilu mirisne noći,
 moja tad slobodna i očarana duša
 nije bila otporna na ljubav!
 Sjećam se kao i ti!

Nadir

Obećao sam da ću te izbjegavati
 i da ću do vijeka šutjeti;
 no jao, kobna moći ljubavi!
 Zar sam mogao bježati od lijepih očiju koje
 ljubljah?

Léïla

Premda je bila noć, premda te dugo ne čuh,
 moje očarano srce čitalo je iz tvojega!
 Čekala sam te, nadala se da ćeš doći!
 Tvoj mili glas me je činio sretnom!

Nadir

Je li to istina? Što kažeš?
 Slatka li priznanja, o, srećo!
 Da! Tvoje srce nije shvatilo moje!
 U krilu mirisne noći, itd.

Léïla

Ah! Sjećam se kao i ti! itd.

Georges Bizet: C'set des contrebandiers... Je dis que rien ne m'épouvante, recitativ i arija
Micaële iz 3. čina opere Carmen

Libreto: Henri Meilhac i Ludovic Halévy prema istoimenoj noveli Prospera Mériméa

C'est des contrebandiers le refuge ordinaire.
 Il est ici, je le verrai...
 et le devoir que m'imposa sa mère
 sans trembler je l'accomplirai.
 Je dis que rien ne m'épouvante,
 je dis, hélas! que je répons de moi;
 mais j'ai beau faire la vaillante,
 au fond du coeur, je meurs d'effroi!
 Seule en ce lieu sauvage,
 toute seule j'ai peur,
 mais j'ai tort d'avoir peur;
 vous me donnerez du courage,
 vous me protégerez, Seigneur!

Je vais voir de près cette femme
 dont les artifices maudits
 ont fini par faire un infâme
 de celui que j'aimais jadis!
 Elle est dangereuse... elle est belle!...
 Mais je ne veux pas avoir peur!
 Non, non, je ne veux pas avoir peur!...
 Je parlerai haut devant elle... ah!
 Seigneur, vous me protégerez!
 Seigneur, vous me protégerez! ah!

Je dis que rien ne m'épouvante,
 je dis, hélas! que je répons de moi;
 mais j'ai beau faire la vaillante,
 au fond du coeur je meurs d'effroi!
 Seule en ce lieu sauvage,
 toute seule j'ai peur,
 mais j'ai tort d'avoir peur;
 vous me donnerez du courage,
 vous me protégerez, Seigneur!
 Protégez moi! O Seigneur!
 donnez moi du courage!
 Protégez moi! O Seigneur!
 protégez moi, Seigneur!

Je dis que rien ne m'épouvante,
 je dis, hélas! que je répons de moi;
 mais j'ai beau faire la vaillante,

To je uobičajeno utočište krijumčara.
 On je ovdje, vidjet ću ga...
 i zadatak za koji me je zadužila njegova majka
 ispunit ću ne zadržtvaši.
 Kažem da me ništa ne plaši,
 kažem kao da vladam sobom;
 ali uzalud se pravim smionom,
 u dnu duše umirem od strepnje!
 Sama na ovome divljem mjestu,
 posve sama, bojim se,
 no u krivu sam što se bojim;
 vi ćete mi dati hrabrosti,
 vi ćete me štiti, Gospodine!

Izbliza ću vidjeti tu ženu
 koja je svojim ukletim umijećima
 uspjela u nitkova pretvoriti
 onoga koga sam nekoć ljubila!
 Ona je opasna... ona je lijepa!
 No ja se ne želim bojati!
 Ne, ne, ne, ne želim se bojati!
 Pred njom ću glasno govoriti!... ah!
 Gospodine, vi ćete me štiti!
 Gospodine, vi ćete me štiti! Ah!

Kažem da me ništa ne plaši,
 kažem, jao, da vladam sobom,
 ali uzalud se pravim smionom,
 u dnu duše umirem od strepnje!
 Sama na ovome divljem mjestu,
 posve sama, bojim se,
 no u krivu sam što se bojim;
 vi ćete mi dati hrabrosti,
 vi ćete me štiti, Gospodine!
 Štitite me! O, Gospodine!
 Dajte mi hrabrosti!
 Štitite me! O, Gospodine!
 Štitite me, Gospodine!

Kažem da me ništa ne plaši,
 kažem kao da vladam sobom;
 ali uzalud se pravim smionom,

au fond du coeur je meurs d'effroi!
 Seule en ce lieu sauvage,
 toute seule j'ai peur,
 mais j'ai tort d'avoir peur;
 vous me donnerez du courage,
 vous me protégerez, Seigneur!
 Protégez moi! O Seigneur!
 donnez moi du courage!
 Protégez moi! O Seigneur!
 protégez moi, Seigneur!

u dnu duše umirem od strepnje!
 Sama na ovome divljem mjestu,
 posve sama, bojim se,
 no u krivu sam što se bojim;
 vi ćete mi dati hrabrosti,
 vi ćete me štititi, Gospodine!
 Štitite me! O, Gospodine!
 Dajte mi hrabrosti!
 Štitite me! O, Gospodine!
 Štitite me! O, Gospodine!

Georges Bizet: La fleur que tu m'avais jetée, arija Don Joséa iz 1. čina opere Carmen

Libreto: Henri Meilhac i Ludovic Halévy prema istoimenoj noveli Prospera Mériméa

La fleur que tu m'avais jetée
 dans ma prison m'était restée,
 flétrie et sèche, cette fleur
 gardait toujours sa douce odeur;
 et pendant des heures entières,
 sur mes yeux fermant mes paupières,
 de cette odeur je m'enivrais
 et dans la nuit je te voyais!

Cvijet što si mi ga dobacila
 ostao mi je u zatvoru,
 smežuran i uveo, no taj cvijet je
 i dalje slatko mirisao;
 pa sam se sate i sate,
 sklapajući vjeđe preko očiju,
 tim mirisom opajao
 i vidio te u noći!

Je me prenais à te maudire,
 à te détester, à me dire:
 pourquoi faut-il que le destin
 l'ait mise là sur mon chemin!
 Puis je m'accusais de blasphème,
 et je ne sentais en moi-même
 qu'un seul désir, un seul espoir:
 te revoir, ô Carmen, oui, te revoir!

Stao bih te proklinjati,
 mrziti, govoriti samome sebi:
 zašto ju je sudbina morala
 nanijeti na moj put!
 Tad bih sam sebe optužio da hulim,
 a u sebi sam čutio jednu jedinu želju,
 jednu jedinu nadu: da te opet vidim,
 o Carmen, jest, da te opet vidim!

Car tu n'avais eu qu'à paraître,
 qu'à jeter un regard sur moi,
 pour t'emparer de tout mon être,
 ô ma Carmen! et j'étais une chose à toi!
 Carmen, je t'aime!

Jer samo si se morala pojaviti,
 samo me pogledati
 da obuzmeš cijelo moje biće,
 o, moja Carmen! A za tebe sam bio stvar!
 Carmen, volim te!

Georges Bizet: Parle-moi de ma mère, duet Micaëla i Don Joséa iz 1. čina opere Carmen

Libreto: Henri Meilhac i Ludovic Halévy prema istoimenoj noveli Prospera Mériméa

José
 Parle-moi de ma mère!

José
 Govori mi o mojoj majci!

Micaëla
 J'apporte de sa part, fidèle messagère,
 cette lettre...

Micaëla
 Od nje donosim, kao vjerna glasnica,
 ovo pismo...

José
 Une lettre!

José
 Pismo!

Micaëla
 Et puis un peu d'argent
 pour ajouter à votre traitement.
 Et puis...

Micaëla
 I k tome nešto novca
 da se pridoda za vaše liječenje.
 I k tome...

José
 Et puis?

José
 I k tome?

Micaëla
 Et puis...vraiment je n'ose,
 et puis encore une autre chose
 qui vaut mieux que l'argent
 et qui pour un bon fils
 aura sans doute plus de prix.

Micaëla
 I k tome... uistinu se ne usuđujem,
 i k tome još nešto drugo
 što vrijedi više od novca
 i što će dobar sin
 svakako više cijeniti.

José
 Cette autre chose, quelle est-elle?
 Parle donc.

José
 A što je to drugo?
 Hajde, reci.

Micaëla
 Oui, je parlerai;
 ce que l'on m'a donné
 je vous le donnerai.
 Votre mère avec moi sortait de la chapelle
 et c'est alors qu'en m'embrassant:
 "Tu vas," m'a-t-elle dit, "t'en aller à la ville;
 la route n'est pas longue, une fois à Séville,
 tu chercheras mon fils, mon José, mon enfant.
 Et tu lui diras que sa mère
 songe nuit et jour à l'absent,
 qu'elle regrette et qu'elle espère,
 qu'elle pardonne et qu'elle attend.
 Tout cela, n'est-ce pas, mignonne,
 de ma part tu le lui diras;

Micaëla
 Hoću, reći ću;
 što su mi dali
 vama ću dati.
 Vaša je majka sa mnom izlazila iz kapelice
 i tad mi rekla, poljubivši me:
 "Poći ćeš do grada;
 put nije dug, a kad stigneš u Seville,
 potraži ćeš mog sina, mog Joséa, moje dijete.
 I kazat ćeš mu da njegova majka
 noć i dan misli na onoga koga nema,
 da žali i da se nada,
 da prašta i da čeka.
 Sve ćeš mu to, zar ne, malena,
 poručiti od mene;

et ce baiser que je te donne
de ma part tu le lui rendras."

José
Un baiser de ma mère!

Micaëla
Un baiser pour son fils!
José, je vous le rends,
comme je l'ai promis.

José
Ma mère, je la vois!
Oui, je revois mon village!
Ô souvenirs d'autrefois,
doux souvenirs du pays!
Doux souvenirs du pays!
Ô souvenirs chéris!
Vous remplissez mon cœur
de force et de courage.
Ô souvenirs chéris!
Ma mère, je la vois!
Je revois mon village!

Micaëla
Sa mère, il la revoit!
Il revoit son village!
Ô souvenirs d'autrefois!
Souvenirs du pays!
Vous remplissez son cœur
de force et de courage!
Ô souvenirs chéris!
Sa mère, il la revoit,
il revoit son village!

Nakladnik: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog
Za nakladnika: Dražen Sirišćević, ravnatelj
Producentica programa: Ana Boltužić
Urednica: Ana Boltužić
Autorica teksta: Zrinka Matić
Prevoditeljica: Morana Čale
Lektorica: Rosanda Tometić
Oblikovanje i grafička priprema: Marija Korotaj
Tisak: Intergrafika TTŽ d. o. o., Zagreb
Naklada: 300 primjeraka
Cijena: 20 kuna
www.lisinski.hr

i cjelov koji ti dajem
njemu ćeš od mene prenijeti."

José
Cjelov moje majke!

Micaëla
Cjelov za njezina sina!
José, prenosim vam ga,
kako sam obećala.

José
Vidim svoju majku!
Da, opet vidim svoje selo!
O, davne uspomene,
mile uspomene na zavičaj!
Mile uspomene na zavičaj!
O, drage uspomene!
Ispunjate mi srce
snagom i hrabrošću.
O, drage uspomene!
Vidim svoju majku!
Opet vidim svoje selo!

Micaëla
On vidi svoju majku!
Opet vidi svoje selo!
O, davne uspomene!
Uspomene na zavičaj!
Ispunjate mu srce
snagom i hrabrošću!
O, drage uspomene!
On vidi svoju majku,
opet vidi svoje selo!

7. SVIBNJA 2017.

BO SKOVHUS bariton

Stefan Vlado glasovir

Za razliku od opere, gdje veliki pjevači blistaju usred velikih orkestralnih partitura uz pomoć kazališne čarobne mašinerije, umjetnost solo popijevke asketska je disciplina, svetište u koje i najveći pjevači ulaze sa strahopoštovanjem. *Lied* je posljednja i najteža provjera muzikalnosti, kreativnosti, umjetničke uvjerljivosti i umjetničke posvećenosti najvećih glásova. Veliki danski bariton Bo Skovhus i fantastični austrijski pijanist Stefan Vlado već su godinama na tom polju jedan od najboljih svjetskih tandemata. Osobito izvedbom čudesne Schubertove *Lijepo mlinarice*, publiku ostavljaju bez daha, a kritiku bez riječi. Recital te dvojice umjetnika stoga će biti osobit doživljaj u novoj sezoni ciklusa *Lisinski arioso*.

Cijene ulaznica: 190, 210, 230 kn

IVAN REPUŠIĆ, dirigent
SIMFONIJSKI ORKESTAR
BERLINSKOGA RADIJA

rsb RUSSISCHE
SIMFONISCHES ORKESTER
BERLIN

RAY CHEN, violina
ZAGREBAČKI SOLISTI

**LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI**
NEPROCIJENJIV DOŽIVLJAJ!
17/18

Bergen
Philharmonische
Orchestra

VIKTORIJA MULLOVA, violina
BERGENSKA FILHARMONIJA
EDWARD GARDNER, dirigent

IVÁN FISCHER, dirigent
BUDIMPEŠTANSKI FESTIVALSKI ORKESTAR

**budapest
festival orchestra**

**NOVA
SEZONA**

TEATRO ALLA SCALA
CAMERISTI DELLA SCALA

LISINSKI
ARISO
GLAS ZA
LISINSKI
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

GRAD ZAGREB

PEUGEOT

ZAGREB
Wysina

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ INVALUABLE EXPERIENCE